KANSANELÄKELAITOS
Etuuspalvelujen lakiyksikkö

Lausunto

10.11.2016

HE 211/2016

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 17.11.2016

Kansaneläkelaitoksen lausunto kilpailukykysopimuksessa sovittua muutosturvaa, työnantajan ja henkilöstön välistä yhteistoimintaa sekä työterveyshuoltoa koskevasta lainsäädännöstä

Työterveyshuollon laajentaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työnantajalla olisi velvollisuus järjestää taloudellisesta ja tuotannollisesta syystä irtisanotulle työntekijälle työterveyshuolto kuuden kuukauden ajan työntekovelvoitteen päättymisestä lukien. Velvollisuus koskisi työnantajia, joiden palveluksessa säännöllisesti työskentelisi vähintään 30 työntekijää. Lisäksi edellytyksenä olisi, että työntekijän työsuhde olisi kestänyt työsuhteen päättymiseen mennessä viisi vuotta. Työnantajalla olisi oikeus saada mainitulta ajalta sairausvakuutuslain mukaista korvausta.

Nykymuodossaan työterveyshuoltolaki ja sairausvakuutuslaki edellyttävät palvelussuhteen olemassaoloa työterveyshuoltopalveluiden järjestämiselle ja niistä aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi työnantajalle.

Työntekovelvoitteen päättyminen ja toisen työnantajan palvelukseen siirtyminen

Työntekijän työntekovelvollisuus päättyy irtisanomisajan päättyessä taikka sitä ennen työnantajan vapauttaessa työntekijän työntekovelvollisuudesta. Työterveyshuollon järjestämisvelvollisuuden ajallisen keston määrittämiseksi on varmistettava, että tämä ajankohta voidaan todeta yksiselitteisesti ja täsmällisesti.

Työnantajan velvollisuus työterveyshuollon järjestämiseen lakkaisi, kun irtisanottu työntekijä siirtyy toistaiseksi voimassa olevaan tai vähintään kuusi kuukautta kestävään määräaikaiseen työ- tai virkasuhteeseen toisen työnantajan palvelukseen. On tärkeä huomioida, että työterveyshuollon järjestämisvelvollisuuden lakkaaminen voi koskea vain sellaisia määräaikaisia työsuhteita, jotka alusta alkaen on määritelty kestämään vähintään kuusi kuukautta.

Työntekijän ilmoittamisvelvollisuus

Työntekijällä olisi velvollisuus ilmoittaa edelliselle työnantajalle, kun hän saa uuden työpaikan ja siirtyy toisen työnantajan järjestämän työterveyshuollon piiriin. Työntekijän ilmoitusvelvollisuuden lisäksi tulisi väärinkäytösten ehkäisemiseksi korostaa myös työnantajan omaa seurantavelvollisuutta ja työterveyshuollon tuottajan seurantaa palveluita annettaessa. Tämä velvollisuus lisäisi osaltaan näiden toimijoiden kustannuksia.

Työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu

Työnantajan järjestämisvelvollisuuteen kuuluu huolehtia ehkäisevän työterveyshuollon järjestämisestä. Sen sijaan työterveyshuoltopalveluiden yhteydessä sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon järjestäminen on työnantajalle vapaaehtoista. Jos työnantaja ei ole järjestänyt sairaanhoitoa ja muuta terveydenhuoltoa ollenkaan työntekijöilleen, eivät

myöskään irtisanotut pääse näiden palveluiden piiriin, vaikka työpaikalla olisikin yli 30 työntekijää.

Hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteiden (asetus 708/2013, 7 §:n 9 kohta) mukaan työntekijälle tulee tehdä terveystarkastus ”tarvittaessa ennen palvelussuhteen päättymistä terveyden ja työkyvyn arvioimiseksi ja työllistymisen terveydellisten edellytysten selvittämiseksi sekä suunnitelman laatimiseksi terveyden ja työkyvyn ylläpitämisestä ja jatkotoimiin ohjaamisesta”. Työterveyshuoltopalveluiden käytön mahdollistamisella pyritään tukemaan irtisanottujen työ- ja toimintakykyä ja työllistymismahdollisuuksia niin, että terveydelliset syyt eivät olisi työllistymisen esteenä. Ehdotettu muutos lisäisi työterveyshuollon mahdollisuuksia tukea sellaisia työntekijöitä työkyvyn parantamisessa ja ylläpitämisessä, joilla on jokin työkykyä alentava sairaus, vika tai vamma. Irtisanominen sinänsä voi vaikuttaa työntekijän terveyteen, etenkin mielenterveyteen. Muutos mahdollistaisi terveyttä ja työkykyä tukevien toimien käynnistämisen välittömästi työsuhteen päättymisen jälkeen ja loisi edellytyksiä pitempiaikaiselle tilanteen seurannalle.

Sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon järjestäminen irtisanomisajan jälkeen todennäköisesti painottuu, koska irtisanotut työntekijät eivät enää altistu ja kuormitu varsinaisesta työstä vaan heille aiheutuu todennäköisemmin sairastavuuden lisääntymistä työttömyydestä ja sen seurauksista. Ehkäisevän työterveyshuollon palveluita ei varsinaisesti tarvita, jos tarvittavat terveystarkastukset on tehty työsuhteen aikana niin kuin ne kuuluisi tehdä. Todennäköistä on sen sijaan, että sairaanhoitopalveluiden tarve lisääntyy kuuden kuukauden kuluessa irtisanomisesta

Edellä mainitun perusteella irtisanotut työntekijät joutuisivat eriarvoiseen asemaan työnantajien sairaanhoidon ja muiden terveydenhoitopalveluiden vapaaehtoisen järjestämisen johdosta sekä työpaikan koon perusteella, koska pienillä työpaikoilla ei olisi järjestämisvelvoitetta.

Työterveyshuollon rahoitus ja palvelujen verotuskohtelu

Työterveyshuollon kustannusten korvaukset rahoitetaan sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta. Työnantajien osuutta työtulovakuutuksen rahoituksessa on tarkoitus keventää tulevaisuudessa. Työnantaja ei suorita enää maksuja työtulovakuutukseen irtisanotun työntekijän osalta palkanmaksun päättyessä. Tältä osin työtulovakuutuksen rahoitusta kustannusten korvaamiseksi tultaisiin hoitamaan valtion varoin. Työnantajan kustannusosuudeksi jäisivät vain ne kustannukset, joita ei korvattaisi sairausvakuutuslain perusteella. Työntekijöiden osuus työtulovakuutuksen rahoituksessa kasvaisi näin ollen mm. verorahoituksen lisääntymisen kautta.

Työterveyshuollossa toteutetaan arvonlisäverollista ja – verotonta toimintaa. Koska irtisanottujen työterveyshuolto tulisi järjestää ja korvata vastaavin periaattein kuin työssä olevien työterveyshuolto, tulisi huomiota kiinnittää siihen, että irtisanottujen palveluissa noudatetaan vastaavaa verokohtelua kuin työntekijöille järjestettävissä palveluissa.

Yhteenveto

Lakiesitys on kokonaisuudessaan kannatettava. Esitysten toteutuessa asiakkaat saavat työterveyshuollon palveluita vielä kuuden kuukauden ajan työsuhteen päättymisen jälkeen Tämä muutos parantaisi työntekijöiden asemaa irtisanomisen jälkeisellä ajalla. Työnantajan työterveyshuollon järjestämisvastuun laajentaminen vähentäisi perusterveydenhuoltoon

kohdistuvaa kuormituksen lisäystä silloin, kun paikkakunnalla sanotaan irti suuri määrä työntekijöitä lyhyen ajan sisällä.

Saara Palomäki

lakimies

Reija Jääskeläinen

Terveydenhuoltoetuuksien osaamiskeskuksen päällikkö